

zondag

21.11.2010

15.00 Kamermuziekzaal

14.15 Inleiding door

Elise Simoens

CAMBINI KWARTET & NICOLA BOUD

Haydn, Jadin & Mozart

CONCERTGEBOUW BRUGGE

In 2007 stichtten de eerste strijkers van Le Cercle de l'Harmonie het Cambini Kwartet vanuit een gedeelde passie. Het muzikale ideaal dat zij nastreefden was om (minder) bekende klassieke en romantische werken uit te voeren op historische instrumenten. Voordien speelde elk van hen reeds samen met orkesten als het Ensemble Baroque de Limoges en het Orchestre des Champs-Élysées. Het Cambini Kwartet bracht in 2007 een eerste cd uit, gewijd aan muziek van onder meer Cambini en Boccherini. In 2009 werkten zij mee aan een documentaire over André Grétry.

De Australische klarinettiste Nicola Boud speelde tijdens haar studies aan de University of Western Australia al regelmatig samen met het Australian Chamber Orchestra, zowel op moderne als op historische klarinet. De liefde voor de historische klarinet bracht haar in 2004 naar het conservatorium van Den Haag, waar ze studeerde bij Eric Hoeprich. Boud is eerste klarinettiste bij het Orchestre des Champs-Élysées en werkt daarnaast ook vaak samen met ensembles als het Freiburger Barockorchester, de Akademie für alte Musik Berlin, il Gardellino en Anima Eterna Brugge. Ze is ook actief binnen de kamermuziek. Ze werkt onder andere samen met Kristian Bezuidenhout en het Cambini Kwartet. Het Concertgebouwpubliek kon al meermaals genieten van haar grote muzikaliteit en klankpoëzie.

Cambini Kwartet:

Julien Chauvin: viool

Karine Crocquenoy: viool

Pierre-Eric Nimyłowycz: altviool

Atsushi Sakaï: cello

Nicola Boud: bassetklarinet

—

Joseph Haydn (1732-1809)

Strijkkwartet in Es, opus 64 nr. 6 (1790)

- Allegro

- Andante

- Menuetto: Allegretto

- Finale : Presto

Hyacinthe Jadin (1776-1800)

Strijkkwartet in a, opus 3 nr. 3 (1796)

- Allegro Moderato

- Adagio

- Menuet

- Finale: Agitato

— pauze —

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Klarinetkwintet in A, K.581 (1789)

- Allegro

- Larghetto

- Menuetto

- Finale (Allegretto)

Twee keizers en een prins

Kamermuziek van Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart en Hyacinthe Jadin

Joseph Haydn is ongetwijfeld een van de grootste genieën uit de westerse muziekgeschiedenis: eloquent in zijn oratoria en zijn vocale oeuvre, baanbrekend als symfonicus en onvergelijklijk als innovator van de kamermuziek.

Thuishaven van Haydn was jarenlang het kasteel Eszterháza van de Hongaarse familie Esterházy, die zijn diensten als kapelmeester genoot. Dankzij impresario Salomon slaagde Haydn er gelukkig in ook andere horizons te verkennen, waaronder het bruisende Londen. Hier proefde Haydn voor het eerst van het brede panorama, de diversiteit en schoonheid van de wereld rondom hem. Zelf achtte hij deze periodes (1791-1792 en 1794-1795) de meest gelukkige uit zijn leven.

Bij zijn eerste aankomst in Londen had Haydn een nagelnieuwe compositie bij zich: opus 64, zes strijkkwartetten die hij had gecomponeerd in de zomer van 1790 en die dus eigenlijk bedoeld waren voor de private context van het Eszterházy-huis. Ze waren geschreven met violist Johann Tost, de aanvoerder van de tweede violen in Haydns orkest in Eszterháza, in gedachten. Het ontstaan van opus 64 moet gesitueerd worden in de periode van Haydns hernieuwde interesse in de puur instrumentale muziek, na de publicatie van zijn kwartetten opus 33. Zijn ervaringen binnen het domein van het theater en stimulansen van buitenaf – hij kreeg compositieopdrachten uit Parijs, Londen, Napels, Cadix, Wenen – hadden hem een nieuw elan en een frisse visie op het genre bezorgd. Elk werk uit deze jaren is dan ook een hoogstpersoonlijke creatie, met opvallende karakteristieken en een eigen persoonlijkheid.

Opus 64 manifesteert zich daarbij als een ode aan de virtuositeit in al zijn aspecten. *Kwartet*

nr. 6 in Es, het laatste werk uit de reeks, is daarenboven een demonstratie van Haydns gave voor 'varietas'. De eerste beweging is geladen met een dramatische spanning, het tweede, trage deel doorloopt een wisselend majeur-mineur-patroon en laat de eerste viool de hoge registers verkennen. Op het einde van het Menuet/Trio mag de violist nog eens dezelfde weg bewandelen, terwijl aan het slot een contrapuntisch bravourestukje wordt ingelast, doorspekt met humoristische knipoogjes en doordrongen van de onstuitbare inventiviteit van meester Haydn. Haydns ijver en inspiratie werkten aanstekelijk, want ook Mozart zou in deze periode de mogelijkheden van het strijkkwartet exploreren. Daarnaast reikte Haydns invloed tot ver buiten de landsgrenzen. In Frankrijk werden zijn kwartetten voor het eerst gepubliceerd in 1764; toen kort daarna ook de kwartetten van Boccherini, Abel en Stamitz in Parijs verkrijgbaar werden, wilden vele plaatselijke musici zichzelf binnen dit genre bewijzen. Rond 1770 begon er dan ook een ware bloeiperiode van het strijkkwartet, die ervoor zorgde dat zo'n 15 jaar later niet minder dan 2000 kwartetten van componisten uit heel Europa beschikbaar waren in Parijs. Het is daarbij belangrijk om op te merken dat deze werken niet in de eerste plaats bedoeld waren voor professionelen, maar vooral werden uitgevoerd door amateurs in de salons van adellijke families en 'nouveaux riches'. De kwartetten van Hyacinthe Jadin – telg van een muzikale familie met Vlaamse roots – passen uitstekend in dit plaatje. Jadin schreef in totaal vier reeksen van telkens drie strijkkwartetten, alle tussen 1795 en 1798. De kwartetten zijn duidelijk van de hand van een jonge componist, die wel al een behoorlijk technisch vakmanschap tentoonspreidt. Jadin's eerste kwartettenopus was opgedragen aan - wie anders! - Haydn, maar zijn *Strijkkwartet*

opus 3 (1796) had hij toegewijd aan Pierre Baillot, de gevierde violvirtuoos en protégé van grootmeester Giovanni Battista Viotti. Toch zijn de eerste vioolpartijen nooit uit balans ten opzichte van de andere kwartetpartners. Andere kenmerken van Jadin's kwartetten zijn klare en compacte vormelementen (een eenvoudig Menuet/Trio als tweede of derde deel; een Largo-inleiding tot het openingsdeel; Allegro's zijn steeds in de sonatevorm gegoten en trage delen zijn vaak 'aria's') en de tonale ambivalentie van de hoofdthema's. Opvallend is ten slotte zijn harmonische durf: Jadin experimenteert met chromatische tinten en leunt dicht aan bij de (vroeg-)romantische toonspraak. Jadin schreef zijn kwartetten met enkele topviolisten in gedachten; maar ook Mozart heeft zijn bewondering voor exceptionele musici vaak muzikaal gestalte gegeven. Zo ook zijn fascinatie voor Anton Stadler en diens bassetklarinet. Dit instrument was het resultaat van de samen- en wisselwerking tussen Stadler en instrumentenbouwer Theodor Lotz. Diverse getuigenissen beschrijven hoe bijzonder de klank was die Stadler uit zijn instrument wist te toveren: een warm geluid dat de menselijke stem zeer dicht zou benaderd hebben. Net die klank moet het begin betekend hebben van de vriendschap tussen Stadler en Mozart. De eerste link tussen beide heren dateert uit 1784, toen Stadler tijdens een benefietconcert een werk van Mozart creëerde. Vanaf dat moment zouden hun wegen elkaar meermaals kruisen: zo speelden ze samen op een maçonniek concert in 1785 en componeerde Mozart enkele werken voor zijn 'broeder': het *Klarinetconcerto K.622*, de obligatopartij in *La Clemenza di Tito* en het *Klarinetkwintet K.581*.

Het *Klarinetkwintet* (1789) wordt wel eens een late manifestatie van de 'klassieke' Mozartstijl van midden de jaren 1780 genoemd. Het

werk contrasteert met de meeste composities van Mozart uit deze periode, die eerder als sereen en onthecht geduid kunnen worden. Daarnaast is het een uitstekende illustratie van Mozarts gave om over verschillende delen en bewegingen heen een waaier aan vormen en klankwerelden te ontvouwen, en deze tot een overtuigend geheel te smeden. Daarenboven weet hij een brug te slaan tussen het genre van het concerto – met op het voorplan één solist, die het best van zijn kunnen mag tonen – en een eerder 'kamermuzikaal' ideaal dat de gelijkwaardigheid van alle partners nastreeft. Vooral de eerste beweging van dit werk is gedenkwaardig: via terugkerend melodisch materiaal, dat in tal van articulaties, dynamische nuances en tonale contexten verschijnt, weet Mozart de klarinet en de strijkers naar een boeiende confrontatie te voeren. Deze vakkundig opgedreven muzikale activiteit trekt de luisteraar onmiddellijk mee langs de paden die Mozart heeft uitgestippeld. Bijzonder is vooral dat Mozart hier het vermengen van twee instrumentengroepen – strijkers en blazers – lijkt te thematiseren: het kwartet en de klarinet gaan pas samen aan de slag vanaf maat 36, daarvoor laat Mozart via een sterk idiomatische schriftuur de strijkers eerst een perfect sonoor weefsel spinnen, waarnaast de klarinet zich duidelijk als buitenstaander manifesteert. In het verdere verloop van dit eerste deel nemen de strijkers de klarinet steeds vaker op in hun midden, tot bij de herneming eindelijk alle vijf partijen het hoofdthema spelen – een muzikaal 'l'Union fait la force'!

Sofie Taes

Les frères Jadin

Verwonderlijk genoeg is er over het leven en werk van de gebroeders Jadin – Louis Emmanuel (1768-1853) en Hyacinthe (1776-1800) – toch wel een en ander bekend. Fétis was zowat de eerste die ze in zijn *Biographie universelle des Musiciens* vermeldde. Hij laat Hyacinthe Jadin wel wat langer leven dan recentere bronnen. Volgens Fétis is Hyacinthe in 1769 geboren en in 1802 overleden, data die tot voor kort door de meeste naslagwerken werden overgenomen. Volgens het artikel in de 'MGG' (*Musik in Geschichte und Gegenwart*) over de familie Jadin, geschreven door Hervé Audéon, zou Hyacinthe slechts 24 jaar oud geworden zijn. Louis Emmanuel en Hyacinthe waren zonen van François Jadin, die twee broers had: Georges en Jean Baptiste. Ook dit zorgde lange tijd voor de nodige verwarring. Volgens Fétis waren Louis Emmanuel en Hyacinthe zonen van Jean Baptiste! Dit bleef zo tot voornoemde Hervé Audéon licht in het duistere verleden bracht.

De Jadin's waren een familie van musici. Destijds waren de meest bekende onder hen ongetwijfeld de gebroeders Louis Emmanuel en Hyacinthe, ook al zijn ze nu zo ongeveer totaal vergeten, een lot dat de meeste van hun tijd- en landgenoten beschoren was. De Jadin's maakten deel uit van een hele schare componisten die tijdens de Franse Revolutie gelauwerd werd en onder wie Luigi Cherubini, de latere directeur van het Parijse conservatorium (tussen 1822 tot 1842), zowat de enige is van wie nog regelmatig 'iets' wordt uitgevoerd. Een zeldzame keer horen we nog iets van Gossec, maar hoe vaak horen we werk van Dalayrac, Cambini, Duvernoy, Pierre Gaveaux, Picinni, Ignace Pleyel, Boïeldieu, Paër (lievelingscomponist van Napoleon I), Méhul of Rouget de Lisle (componist van de *Marseillaise*)?

Vooral Louis Emmanuel Jadin componeerde, zoals zo velen, talrijke hymnen en revolutionaire liederen die in hun tijd zeer succesvol waren. Van 1796 tot 1798 was hij leraar solfège aan het Parijse conservatorium en in 1804 werd hij er als vijfde pianoleraar (van de acht) aangesteld. Voor het Théâtre-Feydeau, waar hij vanaf 1791 hoofdbegeleider (piano) was, schreef hij een aantal succesvolle komische opera's.

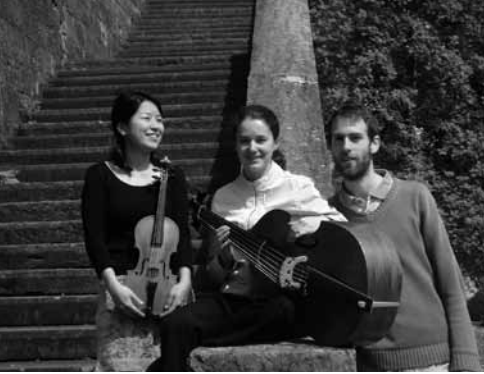
Hyacinthe was eveneens componist en pianist. Hij genoot zijn opleiding bij de toen geëerde pedagoog Nicolas-Joseph Hüllmandel (1736-1823). Van hem zijn een drietal pianoconcerto's, pianosonates, twaalf strijkkwartetten, een aantal koorwerken en heel wat werken ten dienste van de 'Revolutie' bekend. Of zijn muziek even revolutionair is, zal ons vandaag duidelijk worden ...

Johan Huys

La Fête de l'Être suprême (8 juin 1794).
(gravure de l'époque)

In de kijker

Estampes

zo 19.12.10 / 15.00 / Kamermuziekzaal
Estampes / Duitse triosonates uit de 17e en 18e eeuw

Estampes won de eerste prijs van de wedstrijd Musica Antiqua 2009 voor ensembles.

Spontaniteit en doorleefde expressie overheersen in hun aanpak. Het trio geeft een overzicht van het Duitse barokrepertoire voor viool, viola da gamba en klavecimbel, met muziek van Buxtehude, Krieger, Telemann, Bach ... en de mysterieuze Yoju-Mi Kawori.

Trio Otono

zo 16.01.11 / 15.00 / Kamermuziekzaal
Trio Otono / Romantische pianotrio's

In de pianotrio's van Beethoven, Schubert en Mendelssohn treden piano, viool en cello met elkaar in gesprek als volstrekt gelijkwaardige partners. Dit romantische programma is in uitstekende handen bij de jonge musici van het Trio Otono, die houden van kamermuziek en van een stijlbewuste uitvoeringspraktijk.

In het Concertgebouwcafé kunt u gezellig nagenieten met cultuurliefhebbers en mogelijk ontmoet u er ook de artiesten.

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02
IN&UIT, 'T ZAND 34, BRUGGE

